

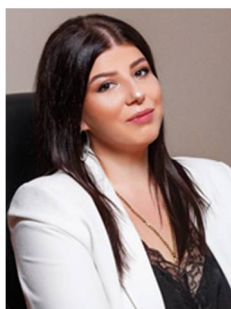
influence on relevant social relations carried out with the help of legal norms in order to ensure the legality and efficiency of their functioning.

It was established that today the state of legal regulation of foreign economic activity can be assessed ambiguously. So, on the one hand, at the legislative level, a large number of normative legal acts of different legal force were developed, the norms of which are aimed at regulating social relations in the relevant sphere. On the positive side, it is also worth noting the existence of a single codified act – the Economic Code of Ukraine. On the other hand, the relevant legislation has a number of gaps and shortcomings that need to be worked out and resolved. In particular, as can be seen, the current Law of Ukraine "On Foreign Economic Activity" is outdated and does not meet the realities and challenges of today.

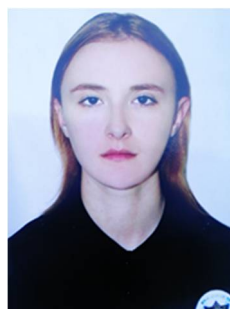
Keywords: *foreign economic activity, economic law, Economic Code, legal regulation.*

УДК 347.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-161-167

**Кристина
РЕЗВОРОВИЧ**[©]
доктор юридичних
наук, доцент

**Даніела
ГОЛУБЄВА**[©]
курсант

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

АНАТОМІЧНІ МАТЕРІАЛИ ЛЮДИНИ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті здійснено аналіз поняття анатомічних матеріалів людини з погляду цивільного права, досліджено проблематику визначення їх як об'єктів цивільних прав і правовідносин, актуалізовано питання укладення договору про надання медичних послуг із трансплантації, а також наведено авторитетні погляди вчених щодо питання видів договорів про надання медичних послуг із трансплантації. За результатами дослідження було зроблено висновки щодо визначення місця анатомічних матеріалів людини в системі об'єктів цивільного права, а також щодо порядку укладення договору про надання медичних послуг із трансплантації та його видів залежно від видів донорства, запропоновано найбільш ймовірні шляхи вирішення проаналізованих у статті проблем.

Ключові слова: *анатомічні матеріали людини, трансплантація, донорство, цивільно-правове регулювання, об'єкт цивільних прав і правовідносин, річ, цивільно-правовий договір, договір про надання медичних послуг із трансплантації, договір донорства, договір трансплантації, медичні послуги.*

Постановка проблеми. Сьогодні неабияк важливим аспектом медичної реформи в Україні є розробка і запровадження відмінного та дієвого механізму правового регулювання суспільних відносин у сфері трансплантології. Правове регулювання трансплантології є складним питанням, яке насамперед стосується дотримання законних прав донорів і реципієнтів. Проте сучасне законодавство у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини має переконливу кількість прогалин теоретичного і практичного характеру, які потребують негайної ліквідації. Однією з таких є визначення правового статусу анатомічних матеріалів людини в системі об'єктів цивільних прав, а отже, предмет аналізу цієї наукової роботи є на порядку денному.

© К. Резворович, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1183-613X>

goldkristina@gmail.com

© Д. Голубева, 2023

ddanielagolubevaa@gmail.com

Анатомічні матеріали людини, такі як органи, тканини та клітини використовують у медичних цілях для діагностики, лікування та наукових досліджень. Однак використання цих матеріалів пов'язане з низкою цивільно-правових питань, які потребують уваги та регулювання. Цивільно-правовий аспект використання анатомічних матеріалів людини визначає правові відносини між особами, які стосуються власності, конфіденційності, згоди та інших правових аспектів.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання розуміння трансплантації у цивільному праві стало предметом детального дослідження і глибокого вивчення вітчизняними та закордонними цивілістами, серед яких: Г. Анікіна, М. Брюховецька, В. Галаган, Н. Коробцова, М. Малєйна, О. Мислива, Р. Стефанчук, С. Стеценко, А. Тараненко, Ю. Є. Ходико тощо.

Мета цієї роботи полягає у глибокому аналізі проблематики запровадження дієвого механізму правового регулювання суспільних відносин у сфері трансплантології.

Виклад основного матеріалу. Трансплантація є одним з найбільш високоефективних методів лікування, що передбачає оперативне втручання з метою пересадки трансплантата від донора до реципієнта. Щороку в Україні пibližно 3653 пацієнти потребують трансплантації. Від усіх оперативних втручань лише 0,8 % – це операції з пересаджування органів. Згідно з даними МОЗ від 2016 року, в нашій державі було проведено 5 трансплантацій печінки, 2 трупні трансплантації нирки та 93 – родинні. Сьогодні правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів людини визначено Законом України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», Цивільним кодексом України, Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 року № 1211 «Деякі питання реалізації Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», наказами МОЗ України від 4 травня 2000 року № 96 «Про затвердження нормативно-правових актів з питань трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людині» та від 25 вересня 2000 року № 226 «Про затвердження нормативно-правових актів з питань трансплантації», Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Аналізуючи зазначені нормативно-правові акти, що регулюють трансплантацію анатомічних матеріалів людини, постає питання встановлення правового статусу анатомічних матеріалів людини (органів і тканин) як об'єктів цивільних правовідносин.

Ст. 177 ЦК України зазначає, що до об'єктів цивільних прав належать речі; гроші та цінні папери; майнові права; результати робіт; послуги; результати інтелектуальної, творчої діяльності; інформація; інші матеріальні та нематеріальні блага. Речі, як об'єкти цивільних прав і цивільних правовідносин, можуть вільно відчужуватись або переходити від однієї особи до іншої на підставі різноманітних юридичних фактів у порядку правонаступництва або іншим способом. Варто зауважити, що «рідч» є основною категорією цивільного права. Так, відповідно до ст. 179 ЦК України, «рідчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки». До того ж важливою ознакою кваліфікації речей, згідно з нормами ЦК України, є їхня оборотоздатність [1].

Отже, відповідно до ст. 178 ЦК України речі поділяють на три групи: оборотоздатні, обмежені в обороті та вилучені з обороту. Речі можуть відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої на підставі юридичних фактів у порядку універсального правонаступництва (наприклад спадкування, реорганізація тощо) або в інший спосіб. Органи та тканини як основні елементи анатомічних матеріалів людини є складовою суб'єкта (особи) і не підлягають відчуженню в будь-якій формі. Однак дана теоретична концепція має свою проблематику, якщо розглядати її в контексті здійснення особою права на донорство [2].

Правове регулювання права на донорство в межах цивільного права здійснюється такими положеннями ЦК України: ст. 270 (види особистих немайнових прав); ст. 281 (право на життя); ст. 283 (право на охорону здоров'я); ст. 284 (право на медичну допомогу); ст. 289 (право на особисту недоторканність); ст. 290 (право на донорство) [1]. Відповідно до ч. 3 ст. 290 ЦК України «фізична особа може дати письмову згоду на донорство її органів та інших анатомічних матеріалів на випадок своєї смерті чи заборонити його». Таким чином Україна закріпила у своєму законодавстві презумпцію незгоди.

Сьогодні правове регулювання суспільних відносин у сфері трансплантації здійснюється не тільки системою норм публічного права, але й нормами приватного права. Тому актуальним постає питання щодо встановлення правового статусу

анатомічних матеріалів людини, враховуючи концептуальні засади регулювання трансплантації в Україні.

У ст. 1 Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини» (далі – Закон) [3] під анатомічними матеріалами людини розуміються органи та їхні частини, тканини, клітини, фетальні матеріали людини й т. д. Здавалося, об'єднані юридичним терміном «анатомічні матеріали» блага за всіма ознаками належать до предметів матеріального світу, а отже, відповідно до положень ст. 179 ЦК України, мають розглядатися як річ у розумінні цивільного права.

Відповідно до доповнень, що були здійснені Законом України від 07.01.2022 року № 1967-IX «Про внесення змін до деяких законів України, що регулюють питання трансплантації анатомічних матеріалів людини» до основного трансплантаційного Закону, певним чином було розширено поняття «орган» і «тканина», ніж визначає Закон. Отже, «орган – окрема, життєздатна частина тіла людини, утворена різними тканинами, яка зберігає свою будову, васкуляризована та має здатність виконувати фізіологічні функції із значним рівнем автономії»; «тканина – анатомічний матеріал, сформований з груп подібних за будовою і функціями клітин та міжклітинної речовини» [4].

Відповідно до ст. 4 Закону основним принципом трансплантації є принцип безкорисності. Тож основна концепція трансплантації зводиться до того, що все, що пов'язане з нею, не може підлягати грошовій оцінці та бути товаром, у тому числі й безпосередньо анатомічні матеріали людини. Законом зафіксовано декілька випадків, коли анатомічні матеріали людини є товаром, об'єктом цивільного обігу та предметом договору. Здебільшого це стосується гемопоетичних стовбурових клітин та випадків, коли одним з учасників є держава: ст. 21. Закону зазначає, що Україна відповідно до укладених нею міжнародних договорів може здійснити рівноцінний обмін або купівлю-продаж анатомічних матеріалів людини з відповідними органами іноземних держав та міжнародними організаціями, що здійснюють діяльність, пов'язану з трансплантацією анатомічних матеріалів людини. Можливість купівлі-продажу анатомічних матеріалів Україною зумовлена необхідністю вирішення проблеми їх дефіциту в нашій державі або з метою розвитку міжнародного співробітництва з іноземними державами та міжнародними організаціями, що працюють у сфері надання медичної допомоги із застосуванням трансплантації та здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією [5]. Положення міжнародного законодавства у сфері трансплантології щодо безоплатності трансплантації такі: Всесвітня медична асамблея в 1987 році ухвалила «Декларацію з трансплантації людських органів», яка цілком категорично засуджує комерційне донорство, а Всесвітня організація охорони здоров'я у Зводі основних принципів щодо питань трансплантології закріпила таке положення: «Тіло людини і його частини не можуть бути об'єктом купівлі-продажу».

Отже, якщо закон визначає, що анатомічні матеріали людини (винятком є гемопоетичні стовбурові клітини) не підлягають грошовій оцінці, то такі предмети матеріального світу повинні бути немайновими. Це створює проблему віднесення анатомічних матеріалів людини до речей в юридичному значенні цього слова, адже відповідно до чинного ЦК України речі – це майно, а отже, вони не можуть розглядатися як немайнові. Водночас майно потенційно розглядається як товар – ст. 655–656 ЦК України [1]. Отже, спостерігається проблема у визначенні анатомічних матеріалів людини як речей з точки зору цивільного права насамперед через неможливість і недопустимість їхньої грошової оцінки.

Відповідно до положень ст. 20 Закону анатомічні матеріали людини не можуть розглядатися як товар (окрім випадків, які передбачає Закон), а також забороняється їх рекламування. Тож будь-які спроби донора анатомічних матеріалів або інших осіб – близьких родичів та членів сім'ї донора – отримати вигоду на території поширення дії законодавства України щодо трансплантації повинні розглядатися не лише як порушення принципу безоплатності, а й публічного порядку. Звісно, це не стосується поодиноких випадків, де оплата можлива, або в разі якщо випадок підпадає під так зване правило «дозволено все, що не заборонено законом» [5].

Що стосується місця анатомічних матеріалів людини, які є немайновими в системі об'єктів цивільних прав, деякі вчені висловлюють думку, що за відсутності правових умов їх комодифікації сьогодні, вони за жодних умов не можуть розглядатися як річ у розумінні цивільного права. Аби відносини щодо матеріальних немайнових благ були частиною предмета цивільного права, а відповідно анатомічні матеріали людини як

немайнові блага розглядалися як об'єкти цивільних прав, потрібні зміни у ст. 1 ЦК України, зокрема в частині особистого характеру немайнових відносин [5].

Правовідносини донорства мають цивільно-правовий характер, а тому регулюються цивільно-правовим договором. Актуальним і одночасно малодослідженим питанням сучасного стану правового забезпечення трансплантації є необхідність укладення договору донорства чи договору щодо надання медичних послуг у вигляді трансплантації.

Цивільно-правовий договір є основою виникнення зобов'язань з надання послуг. Зокрема, ст. 626 ЦК України визначає поняття договору так: «Договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на становлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків» [1]. Договір між донором або реципієнтом і медичною установою, що буде здійснювати трансплантаційну діяльність, належить до категорії договорів про надання послуг, а саме – медичних послуг.

Сьогодні є кілька різновидів зобов'язань з надання послуг, які унеможливають зобов'язання, що опосередковують діяльність із задоволення потреби в медичному обслуговуванні (медичні послуги). Отже, медичні послуги посідають окреме місце в системі зобов'язального права. Однак в умовах сьогодення відсутній вичерпний перелік послуг, які можуть бути віднесені до медичних. Саме поняття «медичної послуги» майже не зустрічається у більшості нормативних актів чинного законодавства України, набагато частіше використовується поняття «медична допомога». Рішення Конституційного Суду України від 25 листопада 1998 року № 15-рп/98 (справа про платні медичні послуги) [6] зазначає, що зміст поняття «медична допомога» не розкривається у положеннях Конституції України. Відсутнє таке визначення і в Основах законодавства про охорону здоров'я та інших нормативно-правових актах. У такий спосіб Конституційний Суд України констатував факт відсутності офіційного визначення поняття «медична послуга». Ця проблема потребує правового врегулювання і дотепер.

Думки науковців щодо визначення поняття «медична послуга» дещо різняться між собою. Наприклад, С. Антонов вважає, що медична послуга – це «вид професійної або господарської діяльності медичних закладів, фізичних осіб-підприємців, які займаються приватною юридичною практикою, що включає застосування спеціальних заходів стосовно здоров'я чи спрямованих на досягнення певних естетичних змін зовнішності» [7]. Як технологічний процес, який виходить за межі медичної допомоги та виконується на платній основі на прохання фізичної особи, визначають медичну послугу В. Гіжеський, В. Головченко і В. Ковальський [8].

Договір про надання медичних послуг характеризується специфічними особливостями:

1. *Ризиковий характер послуги.* Медична установа, яка здійснює трансплантацію, має враховувати ймовірний ризик ускладнень, а відповідно повинна передбачати необхідні умови під час укладення договору. Отож в договорі обов'язково повинно бути положення про інформовану згоду реципієнта стосовно ризикового характеру операції.

2. *Якість надання послуги та час виконання.* Через ризиковий характер надання медичної послуги, якість такої послуги не може бути повністю гарантована. Це означає, що медична установа, яка здійснює трансплантацію, не може брати на себе обов'язок гарантування конкретного очікуваного донором або реципієнтом результату. Договір лише запевняє його учасників про адекватність надання послуги. Крім того, в договорі про надання медичних послуг зазначається лише орієнтовний час виконання послуги.

3. *Зміст договору.* Залежно від виду надаваної послуги, необхідно враховувати права та обов'язки донора, реципієнта, спеціаліста і медичної установи. Зміст відносин між медичними установами та громадянами складається з певних груп прав і обов'язків. По-перше, сюди належать основні права та обов'язки договірних відносин: право громадян для забезпечення якості медичної допомоги та обов'язок медичної установи на належне надання та забезпечення такої допомоги. Тож громадяни мають право на повідомлення необхідної інформації про стан свого здоров'я, а медична установа зобов'язана забезпечити конфіденційність отриманої інформації; громадяни мають право запросити роз'яснення щодо діагностики, методів лікування і можливих наслідків, а медична установа повинна надати це роз'яснення. По-друге, в договорі про надання медичних послуг також зазначаються права, які передбачені для певних категорій громадян, або належать медичним установам при особливих обставинах хвороби чи травми.

4. *Правовий статус анатомічних матеріалів людини.* Анатомічні матеріали, що

були вилучені в живого донора або в трупа, набувають статусу речей, обмежених в цивільному обороті з моменту їхнього відчуження від цілого організму. Отже, відокремлені анатомічні матеріали людини (органи, тканини, кров тощо) цілком можуть бути об'єктами цивільно-правового договору.

5. *Ціна договору.* Як вже згадувалося раніше, трансплантація здійснюється на засадах безоплатності. Міжнародні нормативно-правові акти, які регулюють питання трансплантації, закріплюють положення, що анатомічні матеріали людини не можуть бути предметом договору купівлі-продажу. Але щодо договору про надання медичних послуг ситуація дещо інша: в ціну такого договору має бути включено умови про фінансове відшкодування понесених донором витрат. Медичний заклад, який здійснює трансплантаційну діяльність, має право на компенсацію витрачених медикаментів і оплату праці медичного персоналу, що був залучений під час здійснення операції по трансплантації анатомічних матеріалів [9].

М. Брюховецька пропонує закріпити в чинному законодавстві України два види договорів у сфері надання медичних послуг із трансплантації: при прижиттєвому донорстві (т. з. договір донорства) та при посмертному донорстві (т. з. договір трансплантації). Учасниками обох договорів будуть донор, реципієнт і медична установа, яка здійснює трансплантацію [10].

Схожу думку мають Л. Ольховик та А. Ременяк. Вони вважають, що в разі прижиттєвого донорства, де донорами часто є родичі реципієнта, договір укладається між реципієнтом і медичним закладом з одного боку, і між донором і медичним закладом – з іншого [11]. Специфічні вимоги властиві договору при посмертному донорстві – такий договір укладатиметься за умови отримання згоди одного з подружжя або близьких родичів померлого, і відповідно буде укладений між цими особами та медичним закладом [10]. З цього випливає проблематика, що такий договір буде характеризуватися як консенсуальний (вважається укладеним з моменту досягнення сторонами згоди за всіма істотними умовами договору), тимчасом як в загальному розумінні договір про надання медичних послуг із трансплантації є реальним (дійсний лише після вчинення на основі досягнутої згоди певної дії з передання предмета договору).

Отже, підсумовуємо вищевикладене: договір про надання медичних послуг, укладений між медичною установою і донором або реципієнтом, враховуючи проаналізовані особливості, доцільно вважати двостороннім, реальним та оплатним. Хоча у висновку трапляється певний дисонанс, як-от механізм дії принципу безкорисності за наявності такої істотної умови договору як ціна; відмінність характеристики договору при посмертному донорстві від загальноприйнятої.

Висновки. Отже, очевидно, що проблема ефективного впровадження правового регулювання суспільних відносин у галузі трансплантології є актуальною в нашій країні. Питання про статус анатомічних матеріалів людини в системі об'єктів цивільних прав залишається невирішеним і потребує правового врегулювання та відповідного реформування цивільного законодавства України.

Внаслідок складнощів у визначенні належності анатомічних матеріалів людини до об'єктів цивільних прав і правових відносин виникають проблеми укладання договору про надання медичних послуг з трансплантації. Якщо анатомічні матеріали людини будуть визнані повноправними об'єктами цивільних прав у цивільному законодавстві України, це дозволить чітко визначити групу договорів, які регулюватимуть правові відносини з цим об'єктом. Така реформа значною мірою допоможе усунути більшість прогалин у законодавстві, яке регулює суспільні відносини у галузі трансплантології.

Це буде важливим кроком у створенні єдиного і системного підходу до регулювання правових відносин, пов'язаних з анатомічними матеріалами людини. Закріплення анатомічних матеріалів людини як повноправного об'єкта цивільних прав у цивільному законодавстві України сприятиме створенню юридичної межі, яка визначатиме правові обов'язки та відповідальність сторін, що залучаються до трансплантаційного процесу.

Це також сприятиме підвищенню якості медичних послуг у сфері трансплантології та забезпечить правовий захист як пацієнтів, так і медичних працівників, що беруть участь у проведенні трансплантаційних операцій. Чітке визначення прав та обов'язків сторін договору про надання медичних послуг із трансплантації дозволить запобігти спорам і конфліктам, а також сприятиме підвищенню довіри до системи трансплантації серед медичних фахівців та громадськості.

Тож врегулювання статусу анатомічних матеріалів людини в цивільному законодавстві України має велике значення з цивільно-правового погляду. Це створить правову базу для розвитку сфери трансплантології, забезпечить захист прав та інтересів усіх сторін і сприятиме подальшому розвитку медичної науки та практики в Україні.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 22.09.2022).
2. Лісничка О. М. Органи й тканини людини як особливі об'єкти цивільного права. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 172–174.
3. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України від 17.05.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19> (дата звернення: 22.09.22).
4. Про внесення змін до деяких законів України, що регулюють питання трансплантації анатомічних матеріалів людини : Закон України від 07.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1967-20> (дата звернення: 22.09.2022).
5. Шишка О. Р. Правовий режим анатомічних матеріалів людини: деякі напрямки рекодифікації цивільного законодавства України. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття*. Харків, 2019. С. 66–73.
6. Рішення Конституційного Суду України від 25.11.1998 № 15-рп/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-98>
7. Антонов С. В. Правова регламентація надання медичних послуг. *Управління закладом охорони здоров'я*. 2009. № 2. С. 18–22.
8. Прасов О. О. Право на медичну допомогу та його зміст. *Сучасне українське медичне право* : монографія. Київ : Атіка, 2010. С. 74.
9. Пташник І. Р. Механізм здійснення трансплантації штучно створених та клонованих органів в Україні. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2015. № 37. С. 129–141.
10. Брюховецька М. С. Загальна характеристика договірного регулювання посмертного донорства. *Право і безпека*. 2017. № 3. С. 117–120.
11. Ольховик Л. А., Ременяк А. Д. Правове регулювання трансплантології в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 5. С. 114–116.

Надійшла до редакції 23.06.2023

References

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine] vid 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (access date: 22.09.2022). [in Ukr.].
2. Lisnycha, O. M. (2020) Orhany y tkanyny liudyny yak osoblyvi obiekty tsyvilnoho prava [Human organs and tissues as special objects of civil law]. *Porivnialno-analitychne pravo*. № 1, pp. 172–174. [in Ukr.].
3. Pro zastosuvannia transplantatsii anatomichnykh materialiv liudyni [On the application of transplantation of anatomical materials to humans] : Zakon Ukrainy vid 17.05.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19> (access date: 22.09.2022). [in Ukr.].
4. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy, shcho rehuliuuiut pytannia transplantatsii anatomichnykh materialiv liudyny [On amendments to some laws of Ukraine regulating the issue of transplantation of human anatomical materials] : Zakon Ukrainy vid 07.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1967-20> (access date: 22.09.2022). [in Ukr.].
5. Shyshka, O. R. (2019) Pravovy rezhyt anatomichnykh materialiv liudyny: deiaki napriamky rekodyfikatsii tsyvilnoho zakonodavstva Ukrainy [The legal regime of human anatomical materials: some directions of recodification of the civil legislation of Ukraine]. *Teoretychni pytannia yurysprudentsii i problemy pravozastosuvannia: vyklyky XXI stolittia*. Kharkiv, pp. 66–73. [in Ukr.].
6. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 25.11.1998 № 15-rp/98 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated November 25, 1998 No. 15-rp/98]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-98> [in Ukr.].
7. Antonov, S. V. (2009) Pravova rehlementatsiia nadannia medychnykh posluh [Legal regulation of the provision of medical services]. *Upravlinnia zakladom okhorony zdorovia*. № 2, pp. 18–22. [in Ukr.].
8. Prasov, O. O. (2010) Pravo na medychnu dopomohu ta yoho zmist. *Suchasne ukrainske medychne parvo* [The right to medical assistance and its content. *Modern Ukrainian medical law*] : monohrafiia. Kyiv : Atika, pp. 74. [in Ukr.].
9. Ptashnyk, I. R. (2015) Mekhanizm zdiisnennia transplantatsii shtuchno stvorenykh ta klonovanykh orhaniv v Ukraini [Mechanism of transplantation of artificially created and cloned organs in Ukraine]. *Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy*. № 37, pp. 129–141. [in Ukr.].
10. Briukhovetska, M. S. (2017) Zahalna kharakterystyka dohovirnoho rehuliuвання posmertnoho donorstva [General characteristics of contractual regulation of posthumous donation]. *Pravo i bezpeka*. № 3, pp. 117–120. [in Ukr.].
11. Olkhovyk, L. A., Remeniak, A. D. (2016) Pravove rehuliuвання transplantologii v Ukraini [Legal regulation of transplantology in Ukraine]. *Porivnialno-analitychne pravo*. № 5, pp. 114–116. [in Ukr.].

ABSTRACT

Krysryna Rezvorovych, Daniela Golubeva. Human anatomical materials: civil and legal aspect. In this work, the author analyzes the concept of human anatomical materials from the point of view of civil law, examines the problem of defining them as objects of civil rights and legal relations, updates the issue of concluding a contract on the provision of medical services for transplantation, and also provides authoritative views of scientists on the issue of types of contracts on the provision of medical services for transplantation. As a result of the study, the author made conclusions on determining the place of human anatomical materials in the system of civil law objects, as well as on the procedure for concluding a contract on the provision of medical services for transplantation and its types depending on the types of donation, the most probable ways to solve the problems analyzed in the article were proposed.

For the most part, the author emphasized the need to amend Article 1 of the Civil Code of Ukraine in terms of the personal nature of non-property relations, so that human anatomical materials as non-property goods are considered as objects of civil rights. Based on this, there is a need to create an effective mechanism for regulating civil legal relations in the field of transplantology through a specific civil law contract - a contract on the provision of medical services in the form of transplantation, which is explored further in the article. Such a reform of the civil legislation of Ukraine will have a beneficial effect on the entire system of civil law.

Keywords: *human anatomical materials, transplantation, donation, civil law regulation, object of civil rights and legal relations, thing, civil law contract, contract on the provision of medical services for transplantation, donation contract, transplantation contract, medical services.*

УДК 342.951:351.82

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-167-172

Андрій СОБАКАРЬ®

доктор юридичних наук, професор
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

Тетяна ДЖЕНЧАКО®

кандидат юридичних наук,
адвокат
(м. Дніпро, Україна)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФІЛАКТИКИ
ПРАВОПОРУШЕНЬ НА ТРАНСПОРТІ**

На підставі аналізу чинного законодавства, наявних наукових, публіцистичних та методичних джерел, у тому числі зарубіжного досвіду, з'ясовано сутність та значення адміністративно-правової профілактики транспортних правопорушень. Наголошено на необхідності визнання транспортного травматизму як пріоритетного об'єкта адміністративно-правової профілактики, що є сукупністю заходів соціального, правового, організаційного, інформаційного та іншого характеру, спрямованих на виявлення та усунення причин та умов, що сприяють транспортній аварійності, а також надання виховного впливу на учасників руху з метою недопущення скоєння ними протиправних вчинків під час переміщення різними видами транспорту.

Сутність адміністративно-правової профілактики транспортних правопорушень розкривається через виконання нею певного набору функцій та реалізації, виходячи із цього, відповідних завдань. До функцій такого виду профілактики віднесено запобіжно-регулятивну, охоронну, виховну, ідеологічну та прогностичну функції.

Ключові слова: *адміністративно-правова профілактика, адміністративно-правове регулювання, транспорт, транспортна аварійність, транспортна пригода, порушення правил безпеки судноплавства, порушення правил дорожнього руху, порушення правил залізничних перевезень, порушення правил морських перевезень, порушення правил безпеки польотів.*

© А. Собакарь, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7618-0031>
aasobakar77@ukr.net

© Т. Дженчако, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0001-1060-6802>
k_appad@dduvs.in.ua